

A full-page photograph of a scuba diver in a cave. The diver is positioned in the lower right, wearing a black and yellow wetsuit, a mask, and a scuba tank. They are holding a bright flashlight that illuminates the surrounding rock walls. The cave walls are covered in intricate, layered rock formations, possibly stalactites or flowstone, creating a complex, textured environment. The lighting is dramatic, with the diver's light being the primary source of illumination, casting long shadows and highlighting the textures of the rock.

* Dok smo
odrađivali
dekompresiju,
stalno sam
razmišljao **gdje**
ćemo sada usred
ove zime, što
trenutno možemo
više guštati,
olupine, zidove ili
splje.. Spilje ?? Pa
to je to, idemo u
JANOŠ!

BUDIMPEŠTA

kakvu još niste vidjeli

PIŠE DRAŽEN GORIČKI *
FOTOGRAFIJE DRAŽEN GORIČKI

„Zima, zima, zima, nikako da prođe, jedva sam čekao da uđemo u novu godinu čisto radi osjećaja da počinje nova godina, a novom godinom počinju i nova ronjenja, izleti, eventi... Samo neka se već jedanput okrene ta desetka na jedanaesticu, ajmo, ajmo... Akcija”

Bilo je par pokušaja ronjenja na moru u ovim zimskim danima, doduše uz slabu vidljivost i veliku hladnoću, zadnje je ronjenje bilo na poziv prijatelja da se priključim jednoj grupi talijanskih ronioaca koji su odlučili zaroniti na olupinu Vis. Kad smo se pojavili ujutro u luci, more je isparavalo, a prsti su nam se smrzavali i grčili na hladnoći, ali kad smo već došli, nema povratka. Složio sam opremu i izvadio fotoaparat na što mi se prijatelj nasmijao i rekao: "Možeš ga odmah pospremiti, vidljivost je jučer bila dva metra". Čim smo se spustili na olupinu, bilo mi je sve jasno. Moj buddy mi daje signal lampom da nema ništa od fotografiranja, vidljivost je bila doslovce dva metra, čak se ni soha nije dala dobro fotografirati uz svjetlost sunca. Složio sam natrag bljeskalice i upalio lampe na kućištu. Kad je već slaba vidljivost, najbolje da prođemo kroz unutrašnjost broda i da se barem malo zabavimo, unutra i onako nema svjetla.

Dok smo odrađivali dekompresiju, stalno sam razmišljao gdje ćemo sada usred ove zime, što trenutno možemo više guštati, olupine, zidove ili splje.. Špilje?! Pa to je to, idemo u JANOSI!

* Čovjeku ipak treba malo vremena da se privikne na činjenicu da u špilju ulazi s ulice glavnog grada jedne europske države dok pored njega prolaze automobili i šetaju djeca

Uporni Mađarski roniooci

PRVI PUT SAM čuo za špilje Molnar Janos prije pet godina kada sam ronio s jednom grupom mađarskih ronioaca na olupini Szent Istvan.

Tijekom večernjih razgovora stalno se spominjao Molnar Janoš, govorili su kako su špiljski roniooci i kako najčešće rone u prekrasnoj špilji u Budimpešti. Klimao sam glavom da, da, super, nikad čuo. Sljedeću večer opet svi s oduševljenjem pričaju o tunelima, dvoranama, kristalno čistoj vodi "usred Budimpešte, morate doći roniti s nama". Mislim "je pa da, kako da ne, mi ispod Dolca isto imamo špilju i ronimo svaki dan, usput kad idemo na gablec, a baka Slavica nam dodaje boce dok telefonira s Knjazem".

Sljedeće godine sam opet susreo jednu ekipu tehničkih ronioaca na ronjenju na otoku Krku i, naravno, ista priča, svi su oduševljeni dok pričaju o ronjenju u špilji ispod Budimpešte. Počeo sam malo ispitivati da čujem o čemu se točno radi, pokupio kontakte od ljudi i na tome je ostalo.

➔ Ronjenje u špiljama je idealno: ako vam jave da je voda OK za ronjenje, drugih iznenađenja nema. Ronjenje vam ne može pokvariti loše vrijeme, vjetar, veliki valovi ili kvar broda, jednostavno dodete i zaronite

MAPA KAMENOLOMA u koji smo zaronili nakon posjeta Molnár János

Još uvijek mi to nije sjelo na mjesto sve dok mi prijatelj nije uputio mail s pozivom na ronilački event "Molnár Janoš 11/2010." ronjenje u spilji ispod grada Budimpešte, s nacrtima, slikama, opisom lokacije i sličnim osnovnim informacijama. Izgledalo je nevjerovatno dobro, bilo mi je jasno o čemu su mi pričali sve ove godine.

Plan je bio tri dana ronjenja u Janošu, i zadnji dan ronjenje u potopljenom kamenolomu Kőbánya.

Do Budimpešte kao do Zadra

BUDIMPEŠTA, KRALJICA DUNAVA, Pariz istoka, svako se naziva ovaj lijepi grad na Dunavu, nastao spajanjem Budima na desnoj obali i Pešte na lijevoj obali Dunava, jedan na uzbrdici, a drugi u nizini.

Ono što mi se najviše sviđalo jest udaljenost od samo 300 kilometra između Budimpešte i Zagreba, u biti to je kao da idem na more do Zadra. I kad razmislim, ronjenje u spiljama je idealno, ako vam jave da je voda "ok" za ronjenje, drugih iznenađenja nema. Ronjenje vam ne može pokvariti loše vrijeme, vjetar, veliki valovi ili kvar broda, jednostavno dodete i zaronite.

Rezervirali smo sobe u jednoj postarijoj vili svega kilometar od spilje i cijela ekipa se skupila dan prije ronjenja. Prošetali smo malo gradom, prošli pokraj predivne zgrade Parlamenta koja je treća najveća zgrada parlamenta u svijetu, nakratko ušli u baziliku Sv. Stjepana u mramoru i zlatu koja može primiti čak 8000 vjernika i zaustavili se na kraju na trgu Vörösmarty koji je u to predbožićno vrijeme pretvoren u božićni sajam. Na štandovima se moglo kupiti zanimljivih božićnih ukrasa, autentičnih mađarskih suvenira i jako dobre hrane i pića.

Večerali smo u restoranu s domaćom hranom i kušali domaće pivo Dreher tako da je upoznavanje s novim gradom prošlo u veselom tonu.

STUDENI U BUDIMPEŠTI je doista hladan, no iduće jutro, kad smo se probudili, sunce je obasjalo grad i sve je izgledalo savršeno. U garaži smo složili opremu i uskoro je stigao naš ronilački vodič Peter koji će voditi ronjenje u spilji i kojeg smo odmah bombardirali pitanjima na koja nam je vrlo točno i smireno odgovarao. Budući da nije baš bilo vremena za čakulanje, jer smo odlučili roniti dva puta dnevno, podijelili smo se u dvije grupe i odmah odradili briefing.

S tri kombija i skupa s Peterom smo se uputili prema spilji i nakon nekih deset minuta stižemo na odredište. Svi smo znatiželjno i iznenađeno gledali iza zatvorenih limenih vrata gdje bi trebao biti ulaz u spilju. Gledam oko sebe, cestom prolaze automobili, školarci se šetaju po cesti, preko puta je hotel koji reklamira toplice, najnormalniji dan u jednom najnormalnijem velikom gradu... Sve je to u redu, ali vam treba malo vremena da shvatite gdje ste došli roniti, inače su mjesta za ronjenje u spiljama kilometrima daleko od ljudi, i više stotina kilometara daleko od velikih gradova, vrlo često su to i nekakva mala prljava jezera do kojih ne možete stići autom te morate transportirati opremu cijeli dan kroz šume i suhe dijelove spilja da biste došli do mjesta

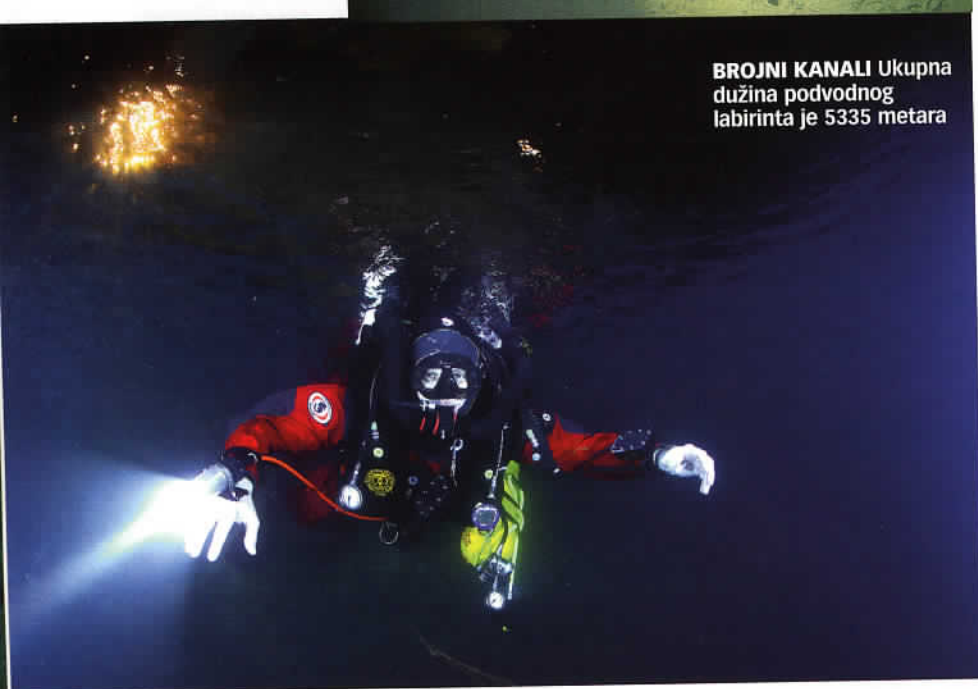
* Sa svojih 5335 metara dužine, Molnár János je danas na 48. mjestu najdužih spilja na svijetu. Izvor Molnár János ulijeva se u jezero Malom koje nakon nekoliko stotina metara utječe u Dunav

Vani je temperatura ispod nule a u spilji je temperatura vode 20 stupnjeva i mogli smo slobodno roniti u mokrim odijelima

VIDLJIVOST
Iako je voda
sasvim
bistra, vrlo brzo
se zamuti

BROJNI KANALI Ukupna
dužina podvodnog
labirinta je 5335 metara

➤ za ronjenje. Naš drugi spiljski vodič Laci došao je malo kasnije i otključao željeznu ogradu kako bismo parkirali ispred ostataka zgrade stare turske kupelji pored koje se nalazi jezerce Malom.

* Čovjek po kojemu izvor i spilje nose ime Molnár János bio je farmaceut koji je istraživao suhe sekcije spilje i vodu iz izvora te ustanovio da voda ima ljekovita svojstva

Peter nam objašnjava povijest mjesta

OBRONCI BUDIMA SASTOJE se uglavnom od dolomita i vapnenca pa je voda polagano, sipajući kroz pukotine kroz tisućljeća, stvorila bezbroj spilja. Do danas je otkriveno ukupno 170 spilja u Budimpešti, a vjerojatno još veći broj čeka da budu otkrivene. U Budimpešti se nalazi oko 80 geotermalnih izvora vode među kojima i sustav termalnih vodenih spilja - Molnár János.

Sustav podvodnih spilja Molnár János nalazi se na zapadnoj obali u ulici Leo Frankel, u blizini otoka Margaret gdje su i poznati budimpeštanski parkovi i toplice. Radi se o tzv. hidrotermalnom krškom sustavu spilja koji se sastoji od mnogo podzemnih i podvodnih jama i tunela u kojima se topla voda miješa s hladnom i temperatura vode u prosjeku iznosi od plus 20° do minus 27 stupnjeva Celzija.

Pretpostavlja se da je područje, gdje se danas nalazi Molnár János, nekada bilo aktivno vulkansko područje. Nakon što je vulkan ugasnuo, zagrijana voda bogata mineralima tekla je kroz pukotine zemlje i stvarala podzemna jezera u spiljama.

Sa svojih 5 335 metara dužine, Molnár János je danas na 48. mjestu najdužih podvodnih spilja na svijetu.

Izvor Molnár János ulijeva se u jezero Malom koje nakon nekoliko stotina metara, utječe u Dunav. Jezero je očito bilo poznato još tijekom rimske vladavine jer su ronionci naišli na ostatke rimskih konstrukcija na dnu jezera.

Voda iz izvora Molnár János koristila se za pokretanje mlinova još u 13. stoljeću, a prvi pisani trag o izvoru potječe iz 1276. godine kada je Papa darovao jezero Malom i vodenice na njemu opaticama s otoka Margaret.

Nakon dolaska Turaka vode izvora koristile su se za pokretanje mlinova koji su proizvodili barut. Iz toga doba još čuvaju topovske kugle koje su ronionci našli u spilji, i ponosno ih pokazuju ronioncima. Kasnije su na tom mjestu Turci izgradili toplice, a u 19. stoljeću su ih i Mađari ponovo izgradili. Od toplica su danas ostali samo zidovi i kupola koji su sada savršeno mjesto za presvlačenje odijela, slaganje i sušenje opreme.

Najstariji podaci o samim spiljama datiraju pak iz 1858. Naime, čovjek po kojemu izvor i spilje nose ime Molnár János bio je farmaceut po struci i istraživao je suhe sekcije spilje i vodu iz izvora te ustanovio da voda ima ljekovita svojstva. Kasniji istraživači spilje predložili su stoga da ona nosi naziv po prvom čovjeku koji ju je opisao i predano izučavao njene ljekovite vode - Janosu Molnaru. A kako Mađari pravopisno najprije pišu prezime pa ime, tako je službeni naziv spilje Molnár János.

Peter stavlja na zid nacrt spilje i pokušava nam objasniti našu rutu ronjenja. Na prvi pogled izgleda kao da ima tisuću kanala, lijevo, desno, gore, dolje, ajme izgubio sam se nakon trećeg zavoja. Pokušavam i dalje pratiti, ali bezuspješno. Na kraju nas pita želimo li ući na lakši ili teži ulaz uz napomenu da za lakši ulaz treba opremu nositi stotinjak metara dalje. Dižem ruku kao štreber iz prve klupe i biram za našu grupu teži ulaz, sigurno ništa ne može biti teže pod vodom od nošenja 50-ak kg opreme na suhom.

Kroz cijeli sistem je postavljen konop debljine 8-10 mm s oznakama smjera za izlaz. Peter nas je lijepo zamolio da ne stavljamo vlastite oznake na konop jer nema potrebe. Konop je i predebeo da bi se na njega stavile tzv. "cookies" i "line arrows". Objasnio nam je i procedure ako se dese neke nepredvidljive stvari i upozorio nas da se u trenutku vidljivost može pretvoriti u nulu.

ULAZIMO U SPILJU niz stepenice i dok se spuštamo do vode, para nam svima ulazi u oči. Vani je temperatura ispod nule, a u spilji je temperatura vode 20 stupnjeva. mogli smo slobodno roniti u mokrim odijelima.

Na zidu su zavezani konopi na koje smo ranije zakacili "stage" boce, fotoaparate i dodatnu opremu. Stavljam na sebe svoju opremu i mičem se nekoliko metara naprijed dok se sljedeći ronilac može opremiti.

Kad smo svi bili spremni, Peter nam daje znak i zaranjamo. U početku su vrlo mali procjepi i prolazi kroz koji morate proći, i ovaj ulaz je "teži" upravo zbog tih uskih prolaza i rupa. Nakon 50 metara morate proći kroz vrlo mal

* Nakon dolaska Turaka vode izvora koristile su se **za pokretanje mlinova koji su proizvodili barut.** Iz toga doba još čuvaju topovske kugle koje su roniaci pronašli u spilji

PROSTRANI TUNELI

spilje Molnár János na nekim su mjestima dovoljno široki da se u njima mogu mimoći dva vozila

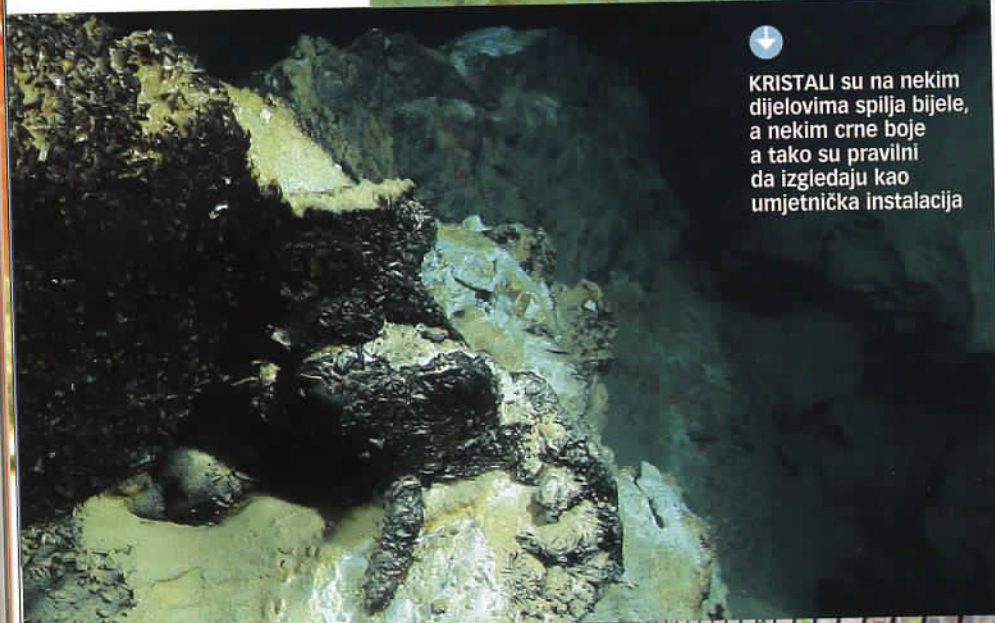
SPOMEN PLOČE

Ronioci u Janošu ostavljaju spomen ploče za svoje prijatelje koji su stradali u ronilačkim nesrećama, ali niti jedan nije stradao u ovoj spilji

***** U Janosu je voda tako mirna da kada je zamutite prođe nekoliko dana dok se razbistri; struja je toliko slaba da bi ste se trebali dobro zagledati da vidite pomicanje čestica

KRISTALI su na nekim dijelovima spilja bijele, a nekim crne boje a tako su pravilni da izgledaju kao umjetnička instalacija

JEZERO MALOM daje mogućnost ugodnog grijanja u vodi koja je dvadesetak stupnjeva toplija od okolnog zraka

rupu, doslovce morate više puta pokušavati, odnosno "pikati" da biste uspjeli proći sve dok ne shvatite da cijelo tijelo dići prema gore, odnosno ući u rupu pod nekim kutom od 45 stupnjeva u odnosu na dno. Ako nosite s sobom više od jednog "stagea", morate ih skinuti da biste prošli. Taj labirint malih prolaza je dug nekih 200 metara i nije ih problem preroniti, ako nemate previše opreme

RONIMO DO VEĆE dvorane s nešto lošijom vidljivošću i gotovo nevjerojatno toplom vodom od 27° C, toliko vruće da mi je teško disati. Nasreću, Peter nam daje da izronimo, na ovom mjestu je jedna od najvećih dvorana, tzv. CO2 - dobila je ime po velikoj količini postojanosti CO2 u zraku od kojeg su zamalo nastradali kopači tu. Suha CO2 soba je zapravo taj novi "lakši" ulaz u spilju. Suha spilja, koji se nalazi iza stare kupelji, spojen je tunelom s jezerom u koje smo izronili. Ideja za kopanjem dodatnog tunela nastala je kada su uvidjeli da suhi tunel iza kupelji prolazi vrlo blizu jezera. Prolaz je napravljen zbog daljnjeg istraživanja spilje budući da je puno lakše započinjati kopanje iz CO2 sobe i ne gubiti vrijeme na provlačenje kroz stari uski dio, moguće je ponijeti više opreme sa sobom dublje i duže urone na koje su, prilikom istraživanja, dotad jetko dečki nosili i po 6 "stage" boca i dva scootera.

Novi ulaz je odlična ideja, no to nosi neke opasnosti sa sobom. Nitko zapravo ne zna kako će novopropkopani prolazi utjecati na ekološku ravnotežu plinova u spilji. Kroz novi otvor bi dosta ugljičnog dioksida izlazilo iz spilje, a to bi kisik što u konačnici značajno može utjecati na bakterije koje žive u toploj vodi, pa čak i na temperaturu vode

MOLNAR JANOS je jedna od rijetkih spilja gdje se susreću vulkanska voda, čija je temperatura 27°, miješa s hladnom površinskom vodom koja se spušta s Budimskog brda. Prolaz je temperatura vode u prosjeku oko 20° C. Topla vulkanska vodena struja u spilji donose bakterije koje se prehranjuju sulfatima od čega su crvene boje, pa su i zidovi u CO2 sobi prekriveni tim bakterijama crveni. U dubljim dijelovima spilje nema bakterija i toplih izvora, crveni zidovi postaju sivkasti, a voda bistrija.

Razgledali smo malo dvoranu i krenuli dalje s novim prolazom. Nakon 3-4 nova uska prolaza ispred nas se otvorio novi tunel, vidljivost je bila odlična, svjetlost ronilačkih lampi parala spilju, ali kraj tunela se nije vidio. Pričekao sam da se ekipa malo odmakne i počeo "slikati".

Od tog trenutka, pa dok se nismo počeli vraćati, bio je ljepši od prethodnog. Vrlo brzo sam shvatio da na svaki put, kad dođemo u novu dvoranu ili tunel, moram najviše pola minute za fotografiranje jer čim prvi izdahnem mjehuri plina udare u stijene, mulj počinje mutiti. Zbog tog razloga s ronilačkim timom moram razmisliti o planu fotografiranja do savršenstva, inače nam je uzaludno pokušavati napraviti dobru fotografiju. Iako sam sreće da uhvatite dobru vidljivost u prelijepom prolazu kako to obično biva, ronioci su krivo okrenuti, kompezator, ili me jednostavno lampama pitaju "ok" i ništa od slike.

Na povratku je voda bila vrlo mutna i na nekim mjestima smo se morali držati za Arijadninu nit dok smo se vraćali. Na stijenama je sloj finog mulja koji je na nekim mjestima debeo čak jedan metar i nemoguće je proći kroz njega da se ne zamuti voda. Iako stijene izgledaju čvrsto, za razliku od građevine od mekanog vapnenca, kada ih taknete

šipaju u finu prašinu. Jedan krivi zamah perajom plus hurići iz regulatora koji udaraju u stijene i ruše mulj u i ne vidite više ništa pred sobom. Janosu gotovo da i nema protoka vode i kada zamu- vodu, potrebno je i po nekoliko dana da se razbistri, je toliko slaba da biste se trebali dobro zagledati da e pomicanje čestica. Ono što se može vidjeti su izvori e vode koji izbijaju iz dubina i malo po malo pomiču na dnu.

ma nesreća

POVRATKU KOD jezera na samom ulasku u uski spilje vidimo postavljene spomen ploče s ugravi- imenima i križevima. Postavili su ih ronioni u sjećanja na svoje prijatelje koji su izgubili život u lačkim nesrećama, ali ne u Molnar Janosu. Srećom, u ar Janosu se nije desila niti jedna ronilačka nesreća, pomen ploče imaju dobar učinak da vas upozore da ne e gluposti pod vodom i da cijenite svoj život.

DA SMO IZRONILI nakon 90 minuta, bili smo puni nova, svima je ovo ronjenje bilo prvo u Janosu i svi bili oduševljeni.

Prijatelj fotograf me upozorio da, nakon svakog urona, ah operem fotografsku opremu jer voda u Molnar su jako je zasićena sumporovom kiselinom koje ima likoj mjeri da uništava ronilačku opremu, posebno ene i metalne dijelove. Nakon samo nekoliko ron- metalne površine na opremi će vam pocrniti tako da vni posjetitelji često mijenjaju opremu.

Minuli smo suha odijela sa sebe i u pododijelima smo ustili 200 metara niže uz cestu u lokalni restorančić smo prikupili snagu za sljedeći uron. Ljepota ovog ranatnog sustava spilja, koji nije baš tipičan za ovaj rijeta, je u tome što smo za svaki sljedeći uron mogli novu rutu, ali smo morali roniti dublje u spilju da o mogli vidjeti nove dijelove u kojima je bila dobra vnost. Svako sljedeće ronjenje je bilo bolje, tim se o uskladio, svi smo ronili s rebreatherima i mini- smo ispuštali plin u spilju.

na zrcala i disko kugla

AO JE NA red i posjet "sobi zrcala". Od početka smo kako je to najljepša dvorana u Janošu, prava pos- za "cave dive".

ec smo se susreli s kristalima tijekom ronjenja, na m dijelovima zidovi spilja obloženi su bijelim kristali- koji su nastali spajanjem jedne vrste minerala znane rtoklas i barijevog sulfata. Kristali su dugi po neko- centimetara i na nekim dijelovima tako pravilni da vi pogled mislite da ih je netko izbrusio i tu postavio nekakvu umjetničku instalaciju. Na nekim mjestima kristale prekrio je baršunasti sloj crne prašine man- tj. mangan oksid. Crna boja takvih kristala stvara rojatan ugođaj dok ronite, prostorije izgledaju manje što jesu i imate osjećaj da vam lampa više ne svijetli m snagom jer vam kristali svojom crnom bojom upi- jetlo, a kada ih osvijetlite, izgledaju kao da gore, kao o drvo u kaminu, žarko narančaste boje.

ZRCALA JE dobila naziv po velikoj količini kristala u tamo po svim stijenama i čine goleme nakupine.

Peter nam je objasnio po mapi točno kuda ćemo proći i gdje trebam početi pripremati fotoaparatus za snimanje. Nakon nekoliko dana ronjenja u Janošu već smo naučili "čitati" mapu što nam je na početku bilo nevjerovatno i već smo se dobro snalazili u tunelima.

Soba zrcala je udaljena nekih 500-tinjak metara od ulaza, sve ukupno 45 minuta plivanja. Na komad papira sam nacrtao plan fotografiranja kada se nademo u sobi zrcala, položaj ronilaca za fotografiranje i tko mora biti na kojem mjestu za fotografiranje, dobra slika zagarantirana, sve je "zrcalno" jasno.

NAKON DUGOG PLIVANJA ulazimo u "kristalni tunel" iza kojeg je soba zrcala. Peter nas je posebno upozorio da pazimo da ne oštetimo kristale koji su po cijelom tunelu koji i nije baš prostran i napokon se pred nam otvara velika dvorana s hrpom naslaga kristala, plivali smo lagano u krug unutar dvorane i pokušavali svjetlima lampe osvi- jetliti cijelu dvoranu. U jednom trenutku Peter je stavio lampu odmah iza kristala i uperio svjetlo u njih, cijela soba je bila osvijetljena prirodnim disko kuglom, ma koga briga za slike, "muzika, molim".

Nakon što smo se sabrali, trebalo je krenuti natrag. Kad smo se vraćali kroz zadnji uski prolaz, voda je već bila jako mutna. Bez obzira na vidljivost, odlučili smo obići i stari dio spilje.

Kartografiranje ovog cijelog podvodnog sustava započelo je ranih 70-ih godina prošlog stoljeća. Sve do 2002. ronioni su godinama ronili samo u starom dijelu spilje, tj. 480 metara tunela koji je bio jedini poznati dio spilje i nisu ni sumnjali da postoji nešto iza zida sve dok jednome od ekipe nije postalo sumnjivo zašto je jedan zid tunela topliji, gotovo vreo, od ostalih. Pneumatskom bušilicom su probili otvor koji je vodio u kilometre neistraženih špilja i špiljica. Odmah se započelo s kartografiranjem novopronađenog sustava tako da je danas iscrtano oko 5 kilometara jame. U starom dijelu spilje vidljivost je bolja, mulj se kroz sve te godine ronjenja istrusio, pa smo se i pred kraj ovog ronjenja nagedali prelijepih prostorija.

Strašni zvuk tramvaja

STOTINJAK METRA PRIJE izlaza čuo sam nekakav jak zvuk kao da mi plin curi iz rebreathera, udara i putuje kroz

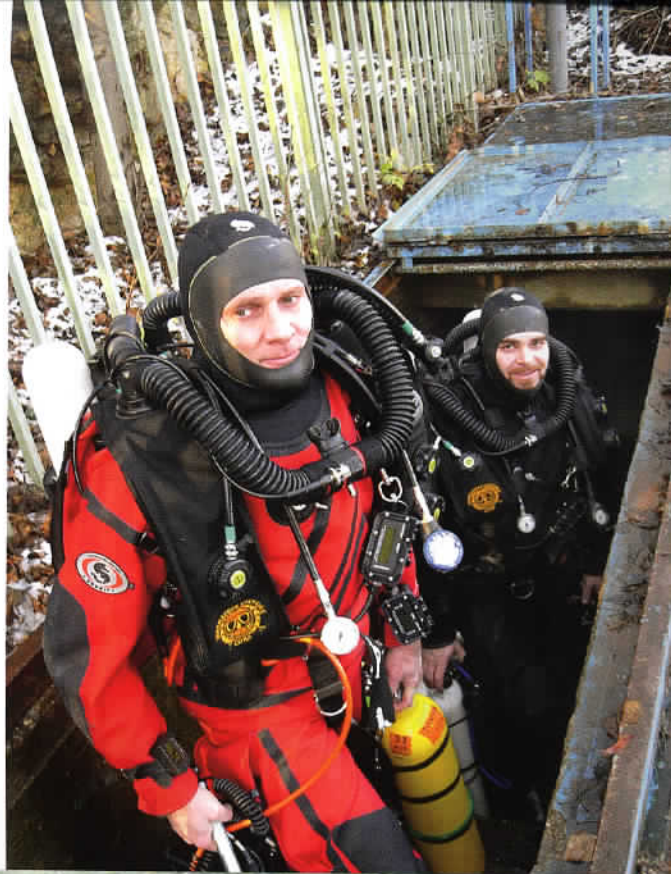

SLABA STRUJA

Iako je struja slaba, može se vidjeti izvore tople vode koji izbijaju iz dubina i malo po malo pomiču mulj na dnu

* Stotinjak metara prije izlaza čuo sam zvuk kao da mi curi plin iz rebreathera, ali bila je to lažna uzbuna; prvi put u životu čuo sam kako pod vodom zvuči tramvaj koji vozi iznad tebe

* Mađarska
vlada je 1993.
godine predložila
Molnár János za
uvrštenje na popis
svjetske baštine
UNESCO-a, ali
ta je spilja zasad
još uvijek samo
kandidat

BURNA POVIJEST
Za vrijeme Drugog
svjetskoga rata
njemačke snage
koristile su podzemne
tunele za proizvodnju
municije i sastavljanje
dijelova motora aviona
Messerschmitt

↓
ISPROBAVANJE PIVA
Pivovara Dreher je
zauzela napušteni
kamenolom budući da
su podzemni tuneli sa
svojom temperaturom
idealno mjesto za
dozrijevanje mladog
piva

LUDI HODNICI
Po zidovima idu strujni
kablovi sa žaruljama a
po podu su razni alati;
dizalica za podizanje
i spuštanje tereta i
nekoliko boca Drehera

stijene. Pomislio sam da sam možda neki dio opreme ošteti ili probušio, uspravio sam se i pogledao prema gore ne bi li vidio mjehuriće, ali ništa.

Pozvao sam lampom Damira i dao znak da mi provjeri curi li mi negdje plin, ali Damir mi pokazuje da je sve OK, a i zvuk se nije više čuo. U tom uskom početnom dijelu spilje smo se zadržali nekih 15-ak minuta dok nisam fotografirao sve prolaze. Nakon 110 minuta smo izronili van malo umorni, ali vrlo zadovoljni. Stari dio spilje bio je pun pogodak za zadnji uron, a i prvi put smo čuli tramvaj pod vodom. Da, to nije bilo nikavo curenje plina iz naših oprema već prolazak tramvaja cestom ispred spilje. Kad smo ispričao Peteru što mi se se desilo, dobro mi se nasmijao.

Kasnije na večeri smo saznali da je budućnost ronjenja u Janošu neizvjesna.

SAMA SPILJA MOLNAR Janos u vlasništvu je države Mađarske kao zaštićeno dobro, ali okolna zemlja je privatni posjed vlasnika obližnjeg hotela.

Naime, vlasnik namjerava sagraditi novi hotel na parceli gdje se nalazi ulaz u spilju što bi onemogućilo bilo kakav pristup jami. Mada je vlasnik ponudio istraživačima da će im omogućiti prolaz kroz koji će ronionci moći ulaziti u spilju, nisu mu povjerovali, tu je cijela stvar zapela i završila na sudu. Izdavanje dozvole za gradnju zasad je odgođeno, mada je upitno hoće li i dalje ostati tako.

Inače, država Mađarska je još 1993. godine predložila Molnar Janos organizaciji UNESCO-a za uvrštenje na popis Svjetske baštine te je spilja zasada još uvijek kandidat na, listi čekanja i to je još jedan plus na strani ronilaca. Prava speleološka istraživanja spilje započela su 30-ih godina prošlog stoljeća, a ronionci su prvi puta ondje zaronili oko 1950. godine. Do danas je istraženo preko 5 kilometara špilje. Najveća kartografirana dvorana duga je preko 80 metara i široka od 16 do 26 metara i vrlo teško možete vidjeti cijelu dvoranu jer svjetlo najjačih ronilačkih lampi nije dovoljno jako da se osvijetle suprotni zidovi. Samo u toj dvorani je 23.000 m³ termalne vode! A takvih dvorana je na stotine u cijelom sustavu Molnar Janos. Ronionci su do sada došli do 85 metara dubine iako je ustanovljeno da se mreža podvodnih dvorana spušta sve do otprilike 250 metara dubine.

ZADNJE ŠTO JE otkriveno je spilja koja se proteže uz Molnar Janos. Nalazi se ispod jednog samostana, a ulaz u spilju je u samim temeljima samostana što otežava bilo kakvo bušenje i širenje ulaza. Moguće je da i ta spilja skriva čitav jedan sustav povezan s Molnar Janosem, a moguće je i da takvih sustava ima još, ali ih je pomicanje zemlje jednostavno odsjeklo jedne od drugih. Nove spilje se stalno stvaraju u sustavu Molnar Janos, no brzina njihovog nastajanja je spora. Radiometrijskom metodom datiranja ustanovljeno je da je voda iz unutrašnjosti spilje stara preko 5000 godina. Pronađeni fosilni ostaci potječu iz razdoblja kada je cijelo područje bilo pod morem i zato se u tlu nalaze fosilni ostaci crvenih algi, ježinaca, rakova, školjkaša, koraljnih fragmenata, itd. Na spavanje smo išli s groznom mišlju da bi na ovom nevjerojatnom mjestu mogla niknuti još jedna zgrada, a spilje kao da nikada nije ni bilo.

Avantura u kamenolomu

DOŠAO JE I ZADNJI dan našeg ronilačkog eventa, prije odlaska idemo zaroniti u potopljeni kamenolom Kőbánya.

Kobanya je naziv za 10. okrug Budimpešte i ujedno za kamenolom vapnenca koji se ondje nekad nalazio, a sada je potopljen i služi kao ronilačka atrakcija, iako ne u potpunosti istražena. Riječ kobanya na mađarskom znači kamenolom. U prošlosti, od 17. do 18. stoljeća, iz kamenoloma se vadio vapnenac za izgradnju građevina u Budimpešti (na primjer palača Mađarske akademije znanosti, Sveučilišna knjižnica, dio Lančanog mosta) i sjeverozapadnoj Mađarskoj, a poslužio je i u mnoge druge svrhe.

KAKO JE METODA vadenja kamena postala s vremenom opasna za to područje, sredinom 19. stoljeća kamenolom je prestao s radom, no iskorišten je za nešto sasvim drugo. Naime, u okrugu Kobanya bila je smještena tvornica Pivovara Dreher u vlasništvu austrijske obitelji Dreher. Pivovara je odmah zauzela napušteni kamenolom budući da su podzemni tuneli sa svojom temperaturom idealno mjesto za dozrijevanje mladog piva kojeg smo konzumirali svaki dan našeg boravka ovdje, zato nam se ova voda od nekud činila poznatom. U razdoblju od 50 godina ukupno je čak 6 postrojenja za proizvodnju piva sagrađeno na mjestu starog kamenoloma.

Priča o ovom kamenolomu postaje još zanimljivija. Pivovaru su u vrijeme Drugog svjetskoga rata zaposjele njemačke snage koje su koristile podzemne tunele za proizvodnju municije i sastavljanje dijelova motora aviona Messerschmitt. Ova faza kamenoloma nije trajala dugo budući da su savezničke snage prisilile Nijemce na uzimanje, te je proizvodnja preseljena u okolici Münchena.

Kada smo ušli u kamenolom, složili smo opremu i obukli smo se u suha odijela, odradili smo kratki briefing, kompletno suprotan od onog u Janošu – voda mrzlih 12 stupnjeva, upaljene su podvodne lampe da bolje vidimo već instalirane po podvodnim hodnicima, nema povučene Arijadnine niti, samo je jedan pravac, naprijed i nazad, jednostavnije ne može biti.

Sve stvari natovarili smo na mali električni auto s prikolicom i krenuli na put kroz tunele.

Usput nam je Peter pokazivao razne prostorije od kojih svaka ima svoju priču, u jednoj od njih u vrijeme Drugog svjetskoga rata bila je čak crkva. Peter nam pokazuje rupe na zidovima od upucavanja strojnica Messerschmitta i već smo na lokaciji za ronjenje.

Ovo je sasvim neko drugačije ronjenje, ako se nađete u blizini, obvezno morate roniti na ovoj lokaciji. Ludo izgledaju hodnici sa strujnim kablovima i žaruljama po zidovima, razni alati su još uvijek unutra, dizalica za podizanje i spuštanje tereta i, naravno, nekoliko boca Drehera.

RONJENJE U MOLNAR JANOSU i Kobanyi je nezabavno iskustvo i nakon nekog vremena smo ponovo otišli roniti tamo, a što se mene osobno tiče, ronit ću tamo do kraja života dokle god budem mogao. Toplo preporučujem ove lokacije.